

Bon-BOM

2026. szeptember

A Bolyai Önképző Műhely lapja

16. évfolyam 1. szám

Koppány – koppányság

5. zamárdi szabadegyetem

Koppány – koppányság. Történelem, néprajz, szociológia, művészet 5. Zamárdi szabadegyetem, 2026. szeptember 18–20.

Hethland hotel, Zamárdi, Kiss Ernő utca 3.

Szervezi: Bolyai Műhely Alapítvány, Magyar Nyelv és Kultúra
Nemzetközi Társasága

Támogató: Magyar Tudományos Akadémia

2026. szeptember 18. péntek

16:30 Balázs Géza egyetemi tanár (SZFE): Kupa lázadása – Koppány a magyar irodalomban

20:00 Este: Felmegyek a miniszterhez (Bán Frigyes 1961). A filmről szóló beszélgetést vezeti: Nagy Dániel egyetemi adjunktus (ELTE)

2026. szeptember 19. szombat

9:00 Csáji Koppány néprajzkutató (MMA MKI): Koppány nembéli Karaul táltos és más magyar próféták a 17. századtól napjainkig

13:30 Szólád, Faluház

Kenyér Zoltán polgármester köszöntője

Szakály Sándor történész (VERITAS Történelemkutató Intézet): Koppányból Törökkoppány – Mit üzenhet Fekete István A koppányi aga testamentuma című regénye ma?

14:30 Kirándulás Nezepusztára (Koppány vezér emlékpark, szkíta golgota)

20:00 A tizedes meg a többiek (Keleti Márton, 1965.) A filmről szóló beszélgetést vezeti: Csepeli György szociálpszichológus, professor emeritus (ELTE TáTK Szociológiai Doktori Iskola)

22:00 Bor-Ászok – Egy cseppnyi BorZsongás. Előadja: Básti Andrea és Udvari Péter

2026. szeptember 20. vasárnap 9:00

9:00 Polyák Emília (régész NRI, PhD-hallgató, PPKE): Ellencsászárok egy pannóniai kincslelet anyagából

9:30 Gózon Ákos főszerkesztő (Élet és Tudomány, Természet Világa; a BMA elnöke): A veszprémi Koppány-hagyomány

10:00 Paár Ádám történész PhD, politológus (Méltányosság Politikaelemző Központ): István, a király – Koppány-interpretációk

10:30 Bartal Csaba történész (Múlt-Kor): Koppány örökösei vagyunk

11:00 A római út (szerk.: Balázs Géza), kötetbemutató

Az előadások nyilvánosak, ingyenesek, de regisztráció javasolt.

Balázs Géza: Berzsenyi Dániel: Kupa lázadása (A somogyi Kupa) (péntek 16:30)

A magyar Horácnak, Somogy Kazinczyjának, a niklai remetének, Berzsenyi Dániel születésének 250. évfordulójára

Az 1814-ben Döbrentei Gábor által az Erdélyi Múzeum című folyóiratban meghirdetett kolozsvári drámapályázat a magyar színháztörténet egyik legfontosabb mérföldköve volt. Bár a beérkezett művek színvonala miatt az első díjat végül nem adták ki, a pályázat mozgósította a kor legjelentősebb alkotóit. Legjobbnak Gombos Imre Az esküvés című szomorújátékát tartották – mely a későbbiekben a Nemzeti Színházig is eljutott, de a 20. századra teljesen eltűnt. Tokody János A pártosság tüze című történeti drámája és Bolyai János öt szomorújátéka dicséretet kapott. Katona József Bánk bánjának ösváltozatát a bírálók jelentéktelennek tartották. Indulni akart Kölcsey egy Zrínyi-témájú drámával, és Berzsenyi Dániel is a Kupa lázadása (A somogyi Kupa) című drámával, de félbehagyta.

(polgárháború veszélye) Bécsy Ágnes: Berzsenyi-lustrum (2004): „Aligha véletlen, hogy 1815–1816 telén milyen tárgyat talál magára hagyatott drámaírói ambíciója: A Somogyi Kupa (vagyis a Koppány-lázadás) témája az országlás és a vallási alapú polgárháború veszélyének és elkerülhetetlenségének megoldhatatlan dilemmáival szembesítette”.

(helyi legendárium, Baksay Sándor néprajzi író) „Magyarország első belháborúja Somogyból indult ki, s ennek élén a somogyi herceg Koppány (Kupa) állott és vérzett el”. Koppány vezér emléke máig él a somogyi nép szívében: „apró helységek, melyeknek nevét Koppány herceg szomorú végével hozza elmés vagy idétlen összefüggésbe a helyi helynév-magyarázat. Csepel (seb-hely, itt kapta a lázadó vezér a halálos sebet), Kötse (köt-seb, itt kötözték be sebeit), sőt még Börivár is van, a hol felnegyelt testének egyik darabját kifüggesztették”. Törökkoppány és „befoglalja Kupa (Koppány) herceg emlékét.”

(két világ küzdelme) Telegdi Bernát: Berzsenyi Dániel (2009): „Berzsenyi nem egyes emberek, hanem két világ küzdelmét, céljait, sorsát éli át. Kupa és István harcában

a csiszolt felvilágosodás és a régi, barbár és nyers feudalizmus összeütközését pillantja meg. A másodikat jobban szereti, az első győzelmét szükségesnek és kikerülhetetlennek tartja. Különösen érdekes, milyen jelentéktelen szerepet játszik István alakjában a keresztény vallásosság; a világi szempontokra nem tekintő hit" (...) (de a mű félbemaradt) „...De meg nem mondhatom neked, mely resten s kedvetlen dolgozom. Későn vettem észre, hogy itt a religióról és országlásról kell szólni, melyekről okosat mondani keserves. Bánom, hogy belekaptam...”

A Kupa lázadása: nemzeti tragédia, középpontjában az ősi pogány rend és a nyugati keresztény államrend véres konfliktusa áll; filozófiai tépelődés, a francia forradalom utóhatásai, a felvilágosodás eszméi kapcsán; Kupa nem pusztán egy lázadó, hanem az ősi szabadságért, nemzeti függetlenségért küzdő tragikus hős. Berzsényi kétségtelenül rokonszenvezik Kupával, de a jövő érdekében elfogadja István igazságát. Valahogy olyan a helyzet, ahogy Örkény István fogalmazott a Tótek kapcsán: „Én Tóttal érzek, de az Örnagy is én vagyok.”

A Kupa lázadása: nemzeti tragédia, középpontjában az ősi pogány rend és a nyugati keresztény államrend véres konfliktusa áll; filozófiai tépelődés, a francia forradalom utóhatásai, a felvilágosodás eszméi kapcsán; Kupa nem pusztán egy lázadó, hanem az ősi szabadságért, nemzeti függetlenségért küzdő tragikus hős. Berzsényi kétségtelenül rokonszenvezik Kupával, de a jövő érdekében elfogadja István igazságát. Valahogy olyan a helyzet, ahogy Örkény István fogalmazott a Tótek kapcsán: „Én Tóttal érzek, de az Örnagy is én vagyok.”

Nagy Dániel: Bán Frigyes: Felmegyek a miniszterhez (péntek 20:00)

Koppány és István történetének egyik fő értelmezési kerete a hagyomány és a modernitás küzdelme. E dichotómia megjelenhet egyoldalúan és didaktikusan, a (nyugati) civilizációnak a (keleti) barbárság fölötti diadalaként, avagy a romlatlan, bennszülött ősiségnek a korrump, idegen uralommal szembeni hiábavaló ellenállásaként, illetve megjelenhet komplex és tragikus formában, ahol a maga módján mindkét félnek igaza van, ám a két ellentétes igazság közül az egyiknek szükségszerűen el kell pusztulnia. Bán Frigyes 1962-ben bemutatott Felmegyek a miniszterhez című filmje egy harmadik utat választ: a szatírát - a modernitást képviselő állam kollektivizáló racionalitása végső soron mechanikus, bornírt ostobaságként, a Rendes község „Száz százalék” nevű termelőszövetkezetbe belépni nem hajlandó Balogh Bódog hagyományos paraszti nyakassága pedig élehetetlen fafejűségként jelenik meg benne. Az igazság nem mindkét félnek van, hanem igazából egyiknél sincs, az emberi szűklátókörűség, makacsság, önzés és képmutatás mind a „haladás” mind a „hagyományörzés” számára lehetetlenné teszi az értékkeresztést, így az egész konfliktusból csak a komikum marad, annak felismerésén keresztül, hogy „ilyenek vagyunk”. A film külön pikantériája, hogy rendezője az a Bán Frigyes, aki 1948-as Talpalatnyi föld című klaszikus filmjében a II. világháború előtti paraszti szegénység és szenvedés, valamint az ebből fakadó társadalmi feszültségek drámai bemutatását még egyértelműen optimista végkicsengéssel, a neobarokk társadalmi rendet (à la Székfi Gyula) és a vadkapitalista gazdaságot felváltó „szebb jövő” ígéretével zárta, Balogh Bódog

szerepében pedig azt a Páger Antalt láthatjuk, aki a II. világháború utáni, politikai okokra visszavezethető (1945 előtt erősen jobboldali nézeteket vallott és kifejezetten antiszemita propagandaművekben is feltűnt) emigráció után 1956-ban tért vissza Magyarországra és lett a rendszerrel kiegyezve immár a „szocialista Magyarország” ünnepelelt művésze...

Csáji Koppány: Koppány nembéli Karaul táltos és más magyar próféták a 17. századtól napjainkig (szombat 9:00)

Prófétákról nemcsak a keresztény kultúrákban van szó. A zsidó, az iszlám, a hindu és számos más, ezeknél kisebb vallásban is találunk személyeket, akiket kiválasztottnak tekintenek, hogy közvetlen isteni iránymutatás alapján nem egyéni, hanem közösségi, akár összetársadalmi, vagy az emberiség egészére vonatkozó iránymutatásokat, intéseket, jóslatokat közvetítsenek. Maga a szó is sok nemcsak az európai nyelvben, hanem a héberben is a hírvívő. Összehasonlítva más térségekkel, a Kárpát-medencében rendkívül sok prófétát ismerünk az elmúlt évszázadokból, de a 20–21. századból is. Általában keresztény közegben találkozhatunk velük (Tófeus Mihály, Nagyari József, Órás András, Schultz György, Fóris Péterné, Szanyi Mikó Borbála, Borku Mariska, „dénes Próféta” stb.), de nem kizárólagosan, hiszen például Karaul táltos (teljes, felvett nevén „Koppány nembéli Horváth fia János György, az Őrző Tokmak Karaul Táltos”) is jól beilleszthető a próféták sorába.

Baja avar kagán

2004 és 2009 között végeztem néprajzi terepmunkát a Karaul táltos általa alapított vallási csoport, az Aranykopjások Fővezérsege körében. A táltos vette fel velem a kapcsolatot 2004-ben – főlovászmestere közvetítésével – egy korábbi írásom miatt, és javasolta, hogy ismerjem meg őt és követőit. Meghívott a Buzsák melletti Tatárvárra, de elkísértem néhány vallási szertartására az Alföldön és a Dunántú-

lon; kapcsolatban maradtunk egészen haláláig, 2009-ig. Az Aranykopjások Fővezérsege jól besorolható az etnopogány és a kortárs magyar ún. hagyományörző csoportok közé az identitási piacon. Ez utóbbiak zöme nem a kísérleti régészet tudományos módszerei, hanem az autodidakta romantikus szinkretizmus jegyében kísérli meg rekonstruálni, újraalkotni a szkíta–hun–magyar kontinuitás elképzelt aranykorának viseleteit, rítusait.

Karaul táltos (eredeti nevén Horváth János György) saját kategorizálása alapján magát nem gyógyító, hanem ősi tudást őrző (karaul) táltosnak tartotta, aki családfáját és sámántudást átadó vérvonalát állítása szerint nemcsak a 10. századi Koppányig, hanem a mintegy kétezer évvel ezelőtti belső-ázsiai (általa ujugnak nevezett) áltáji népekig vezette vissza. Első neves őst Karaul kánként nevezte meg, akitől 43 nemzedéken át örököként tartották fenn a sámántudást.

Karaul táltos nagyapja bogvár (kerékgyártó) volt, és sok népi tudást tőle szerzett meg, de az erőt és küldetést nagymamájától kapta, annak halálos ágyánál. A magyar neosámánizmus emblemikus alakja a mozgalmat 1992-ben alapította Aranykopjások Egye-

sülete néven (a csoport belső elnevezése: Aranykopjások Fővezérsege). A csoport előzményként hivatkozott a 20. századi diktatúrák időszakában betiltott hasonló nevű mozgalomra, amelynek küldetését a neosámánizmus keretei között kívánták feleleveníteni. Ezáltal egyfajta revival mozgalomnak is tűnhetne, de a korábbtól értékrendjében, rituális formáiban és narratíváiban is jelentős mértékben különbözik. A csoport központja Karaul táltos lakóhelye volt a somogyi Buzsákhoz tartozó Tártárváron, ahol az általa összegyűjtött könyvtárat is tartotta (Diószegi Vilmos, László Gyula, Hoppál Mihály, Máté Imre, Aradi Éva, Szergej Pavlovics Tolszov és sok más szerző munkáit forgatta). Kertjében egy kis dombtetőre Koppány-emlékművet épített, ami egyúttal a mozgalom szertartási központja is volt.

Kartal táltos egyik feljegyzése: Róma és Quedlinburg terület hódító érdekeinek már csak egy fejedeleme, áll útjukban az erőskezű Tar-Zerénd fia Koppány, a konok, keményfejű, a Somogy-országi Vérszerződést hűséggel követő Nagyúr. Egész seregével (24.000 fő) áll ellen Róma és Quedlinburg térhódítási szándékainak, amit még a Karolingok idejében fondorlatosan elterveztek...

Karaul táltos 2009 decemberében bekövetkezett halála miatt a tagok zömmel más vallási mozgalmakba tagozódtak be, az aranykopjás közösség elenyésző méretűvé zsugorodott. A „szétrajzásukban” érintett csoportok nem csak az újpogányság körébe tartoznak. Van köztük keresztény megújulási mozgalom, buddhista és személyiségfejlesztő közösség, a New Age eszmerendszeréhez közel álló, természetközelséget hirdető csoport, sőt paramilitáris, szélsőjobboldali szervezet is. Többben a Yotengrit újpogány csoport szellemiségéhez kerültek közel, mások a paramilitáris Új Magyar Gárda és a Baranta mozgalomhoz, megint mások a magukat értékörzőknek tekintő Tarsolyosok csoportjához. Volt, aki a New Age spiritualitás irányához és az újpogánysághoz is köthető egyik természetközpontú műhelyében, a Bolyafészekben talált helyet, és olyan is, aki a Magyarországi Karma Kagyüpa buddhista közösségében. Néhányukkal hagyományörzők paravallási, etnocentrikus közösségi alkalmain lehetett találkozni, pl. énekes, sámándobos csoportokban.

E kapcsolódó csoportok közül társadalmi jelentőségében kiemelkedik a Yotengrit és a Baranta. A Yotengrit szót általában „első istenség” jelentésűnek tartják a csoportban. A dualista vallások közé tartozik, a magyar ősvallás-rekonstrukciók közül az egyik legemblematisabb. A férfi és női princípiumok, „spirális” energiafolyamatát látják a világban. Máté Imre először az 1980-as években, a Szabad Európa rádióban általa vezetett műsorsorozatban számolt be arról, hogy a rábaközi tudók (táltosok) által megőrzött ősi tudást kívánta rendszerezni, majd pedig a rendszerváltás után, 2004–2007 között ezt több kötetben közre is adta, és egy kiterjedt követői hálózat karizmatikus vezetője lett. Máté Imre és követői szerint ő a Károkatonarend (vagy Kormorán-rend) 49. főbácsája volt. 2012. júniusban halt meg. Halála után a csoport több részre szakadt. A legéleterősebb ág szellemi vezetője dr. Darnói Tibor. Egyes irányzatok között éles feszültség van. A néhány kisebb csoport közül az egyik a Bolyafészekkel áll szoros kapcsolatban. Az újpogány csoportok hálózata tehát korántsem csupán tudós absztrakció.

A Máté Imre által vezetett Yotengrit eszmeiség azonban túlságosan filozofikus maradt, nem vált közkinccsé. Üzenete nem konvertálódott egyszerűen megérthető narratívakészletté, főleg nem a tömegek által vallási specialisták nélkül elsajátíthatóvá. Máté Imre még kétségtelenül létező, de egyre halványuló rétegkultusza ellenére nem jött létre az öröksége felett örökösödő tágabb közösségi diskurzus. Ezzel szemben Karaul táltos egyértelműbb és lakonikusabb kijelentései (pl. „merj magyarnak lenni!”, „Ne feledd, Attila volt ősapád!” vagy „örizd az ősiséget, az ősök hagyatékát”) sokkal könnyebben „használhatók” széles körben. A Karaul-diskurzus a magyarországi „hagyományörző” szubkultúra és az etnopogányság körében álláspontom szerint kifejezetten az örökségesítés jegyeit mutatja, emléke élénken él.

Szakály Sándor: Koppányból Törökkoppány (szombat 13:30 Szólád, Faluház)

Törökkoppányban születtem, az egykori Koppányban, amely a falu lakói számára röviden mindig csak Koppány maradt. Koppányban kereszteltek, ott bérháztartam – igaz csak egyetlen egy alkalommal –, de amikor elhagytam a szülőföldemet, az számomra továbbra is Koppány maradt.

Szólád: faluház

Ezt a „tudatot” erősítette bennem Fekete István regénye A koppányi aga testamentuma is. Emlékeimben él még a falu papjának – Reidl Raffael esperes atyának, akit mi csak öspörös bácsinak szólítottunk – az oszmán-török időköt idéző meséi, amelyek a történelem iránti érdeklődésemet megalapozták. A történetek, mesék voltak, bizonyára számos igazsággal is „megfűszerezve”, de a paplak picéjébe biztosan nem húzódott be a basa – nálunk ez a pasa megfelelője volt, az agát nem is emlegették – az öt üldözött derék magyar vitézek elöl, akik onnét kifűstölteni szándékoztak. A szándék bizonyára megvolt, de az épület csak a XIX. század második felében épült, igaz a pincelejárata fala feketefüstös volt a gyerekkoromban.

Az akkor még mezővárosi ranggal bíró Koppány már Törökkoppány néven szerepelt. A török jelző (?) az oszmán-török hódoltságot követően került a Koppány név elé. Az egykori nagyúr, Koppányra azért még emlékeznek, de a történetekben már inkább a törökök...

Hogy a későbbi évszázadokból se maradjon a falu történet nélkül, azt a mondas – amely egyben kérdés – Miért nem kuruttyolnak Sötétkerék alatt a békák? tartja fenn. Állítólag a település fele menekült volna IV. Béla király a tatárok elől, de a békák kuruttyolása elárulta, hogy merre jár, ezért megátkozta azokat. Egyéb-

ként Sötétkerék alatt valóban nem kuruttyoltak a békák. Hogy egykoron miért nem – talán fogott az átok? –, nem tudom, napjainkban pedig már alig van víz, amely a békákat éltetné Sötétkerék alatt (Prof. Dr. habil. Szakály Sándor történész, egyetemi tanár, az MTA doktora, a Károli Gáspár Református Egyetem kutatóprofesszora, a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár Főigazgatója).

Csepeli György: Két pogány közt (szombat 20:00)

A tizedes és a többiek c. fim ma, 2026-ban ugyanúgy aktuális mint 1965-ben, amikor készült. A tartós siker egyik titka nyilván a humor, és a színészek nagyszerű játéka. A titok mélyén azonban van valami más is, ami miatt ezt a filmet nemzeti önismeretünk forrásaként tarthatjuk számon. Kollektív szinten a magyarok folyamatosan eltévednek a nemzetközi térben, nem tudnak különbséget tenni barátok és ellenségek között. Ám ugyanazok a magyarok, akik nem tudnak kiigazodni a sorsukra tenyerelő geopolitikai játszmákban, egyéni szinten csodálatosan képesek alkalmazkodni a folyton változó körülményekhez, s a túlélésben nincs párjuk. A film közös megnézését követően erről a sajátos kettősségről szeretnék beszélgetni a szabadegyetem hallgatóival.

Polyák Emília: Ellencsászárok egy pannóniai kincslelet anyagából (vasárnap 9:00)

Pázmány Péter Katolikus Egyetemen végeztem a régészetet, római korról, illetve középkorról foglalkozom. Magyar Nemzeti Múzeum - Nemzeti Régészeti Intézetben dolgozom régészként. Kutatásom fő tárgya a pannóniai nők és életük minden aspektusa. Azonban a doktori témám fémekre koncentrálok. Ennek a kutatásnak az anyaga adja az előadásom témáját, ugyanis az egyik kincsleletben megjelennek egy ellencsászár érmei. Az római ellencsászár egy izgalmas párhuzamot képez Koppánnyal, így illeszkedik tágra a témába.

Gózon Ákos: A veszprémi Koppány-hagyomány (vasárnap 9:30)

Veszprémbe, amelyet hagyományosan a „királyné városának” neveznek - mivel a veszprémi püspök volt a királyné koronázója – hangsúlyosan jelen van Szent István király és Boldog Gizella királyné emlékezete. Jól példázza ezt a máig eleven

kultuszt az a tény, hogy a város ünnepnapja a májusi Gizella-nap. Az első királyi pár tiszteletével együtt a város identitásának része az is, hogy a „falai alatt” mért vereséget Koppányra a későbbi államalapító. Arról azonban, hogy pontosan hol lehetett a csata, már nincs egyetértés. Az „öt dombra épült” városban legalább öt különböző helyszínt is feltételeztek már. Van olyan monda, amely közvetlenül a vár közelében képzel el az összezcapást, s még a város nevét is összefüggésbe hozná a küzdelem körülményeivel. Mások a közeli Csatár-hegyen vélték felfedezni a csatateret. Később Kádárta, majd a távolabbi Sóly térsége is felmerült. Sőt, akadt olyan helytörténész, aki azt is vitatta, hogy volt-e csata egyáltalán... Hol keresték a veszprémiek Koppány halálának a helyszínét? S milyen, a város XX. századi történelméhez kapcsolódó áthallás miatt lehetett igen népszerű az 1980-as években – az előadó fiatal korában – a városban az István, a király rockopera Koppány karaktere?

Paár Ádám: István, a király – Koppány-interpretációk (vasárnap 10:00)

Koppány, Vata, Widukind, Redbad – ami összeköti ezeket a személyeket, hogy úgy írunk róluk, mint a középkor korai évszázadaiban újonnan megalapított keresztény

alapú államrend elleni lázadások, felkelések vezetőiről. Gyakran úgy beszélnek róluk manapság, mint akik harcoltak az (mondjuk meg őszintén, sokszor utólag kitalált, megkonstruált) „ősi” hitvilágért. De valójában olykor merőben területi vagy dinasztikus harcokról volt szó. Az előző két személyről keveset tudunk, a hús-vér alakokat alig lehet felismerni a sok egymásra rétegződött krónikás, irodalmi és popkulturális emlékezeti hagyomány alatt (új elemként Koppány létét is megkérdőjelezzük). Mégis, Koppány személye többször felbukkan a 20. századi esztétikában, de vitathatatlanul az István, a király című rockopera emelte könnyűzenei magasztokba, tragikus karakterré formálva.

Kik voltak más népek „Koppányai”? Hogyan formálta emlékezetüket a sok évszázaddal későbbi politika? Egyedi-e a magyar Koppány-eset? Miként kötődik a rockopera olyan 19. századból merítkező jelenségekhez, mint a magyar közjogi-függetlenségi hagyomány és a Kelet kultusza, és egyáltalán, mennyire lehet ezer év távlatából hiteles a karakter?

Az előadás ezekre a kérdésekre igyekszik választ találni, azaz nem középkori vallás- és egyháztörténeti, hanem utólagos forrásokon alapuló történeti-emlékezeti és esztétikusi problémaként nyúl Koppány és a Koppányok emlékezetéhez.

Bartal Csaba: Koppány örökösei vagyunk (vasárnap 10:30)

Koppány és Szent István nem csupán a magyar történelem két meghatározó alakja, hanem két, ezer éve egymással versengő politikai és nemzeti gondolkodásmód jelképe is. Vajon történelmünk nagy államférfiai és szabadságharcosai közül kik követték inkább a „koppányi” szuverenitás útját, és kik a „szentistváni” államépítő realizmust? Az előadás arra keresi a választ, hogy Magyarország politikai kultúrájában melyik örökség él tovább. Magyar örökség: létezhet-e egyensúly e két hagyomány között?

Szólád, Neзде(puszt), Kupa-Koppány vezér emlékpark, Neзде szoborpark, „szkíta Golgota” (szombat 14:30)

A Külső-Somogy dombvidékének északi peremén, Balatonszárszótól délre 4 kilométerre helyezkedik el. A falutól délkeletre található a Külső-Somogy legmagasabb kiemelkedése, a 316 méter magas Almán-tető. A település neve 1229-ben bukkan fel először. Szólád neve valószínűleg Szórád szláv eredetű névre megy vissza. Neзде nevében valószínűleg a német Neusiedl (új telepés) szó rejlik; talán a Koppány-csata német lovagjainak új települése lehetett (Stirling János szerk.: Szólád története. Szólád község Önkormányzata, 1993.) Határában található egy Európadijas löszpincesor. A pincéket eleinte csak rejtékhelynek építették, a bornak csak egy részét tárolták itt. A pincék közül jóval több mint százat ma is használnak.

A Kereki és Szólád között található Neзде-szoborpark az ősmagyar vallásnak állít emléket. Az Almán-tetőről, Somogy legmagasabb, 316 méteres pontjáról csodás panoráma nyílik a Balatonra. A falusiak régóta gyógyító erejű helynek tartják. A krónikák szerint Koppányt felnégyelték a fejedelmi címért Vajkkal (Szent

Istvánnal) folytatott csata után 997-ben, majd a testrészeit négy várra tűzték fel elrettenés gyanánt. Egy legenda szerint azonban Koppányt nem négyelték fel, hanem a Nezed-hegyen temették el

A régi öregek beszélnek: a negyvenes években a Csordás néni bivalyai, ha egy bizonyos helyre lefeküdtek, bikacsökökkel is alig lehetett őket elhajtani onnan; vagyis valamiféle energia van jelen. Majd talicskában tolták fel a nehezen mozgó öregeket, hogy gyógyuljanak. Baksafalvi Soós László – a Szkíta Golgota (2005) szerzőjének ötlete nyomán itt valósult meg az ősi magyar vallás emlékhelye; jelképes stációi alapján: golgotája. Az emlékpark szobrai: Hunor és Magor, Attila hun király, Csaba királyfi székelykapuja, Baján kagán kőszobor, Karaul magyar táltos, Koppány, Babba Mária, Veronika harangláb, Szent László kiskápolna, Mónika-kilátó (utóbbi Baksafalvi Soós Lajos felesége, Csuka Mónika énekesnőről kapta a nevét). A hangulatos Szent László kiskápolnát 2019. május 25-én avatták fel. Sajnos a szoborparkot a rongálók is megtalálták.

Javaslat egy élő történelemórához:

Hunorral és Magyar: Csodaszarvas monda

Attila: Isten kardjának története

Csaba királyfi székelykapuja: csillagösvényen Attila szeme-fénye, a hunok büszke királyfia

Baján kagán: avar uralkodó volt, aki először egyesítette a Kárpát-medence keleti és nyugati részét

Karaul magyar táltos: ég felé nyújtott keze egyszerre sugároz ősi erőt és tiszteletet

Babba Mária: az ősi magyarok istenasszonya, a napba öltözött Boldogasszony, Nagyboldogasszony. Az ő kultusza egyesült Szűz Mária alakjával, így született meg – az Erdélyben mind a mai napig ismert – Babba Mária tisztelete

Turistautak

Veronika harangja: talán Veronika kendőjére, egy keresztény ereklyére utal, amely megőrizte Jézus arcának lenyomatát

Koppány vezér: lábainál a négy égtáj felé egy-egy kőtáblán négy városunk nevét olvashatjuk, ahol kirakták felnégyelt testét. A helyi legenda szerint a vezér holttestét a pogányok a felnégyelés előtt egy elesett bajtársuk testére cserélték, Koppány vezért, Somogyország urát pedig a környéken temették el, és a mágikus erők az ő bolyongó lelkének köszönhetőek. A szobrot Koszti István Miklós csíkszeredai művész egy százéves tölgyfából készítette.

Veronika harangja

Kápolna

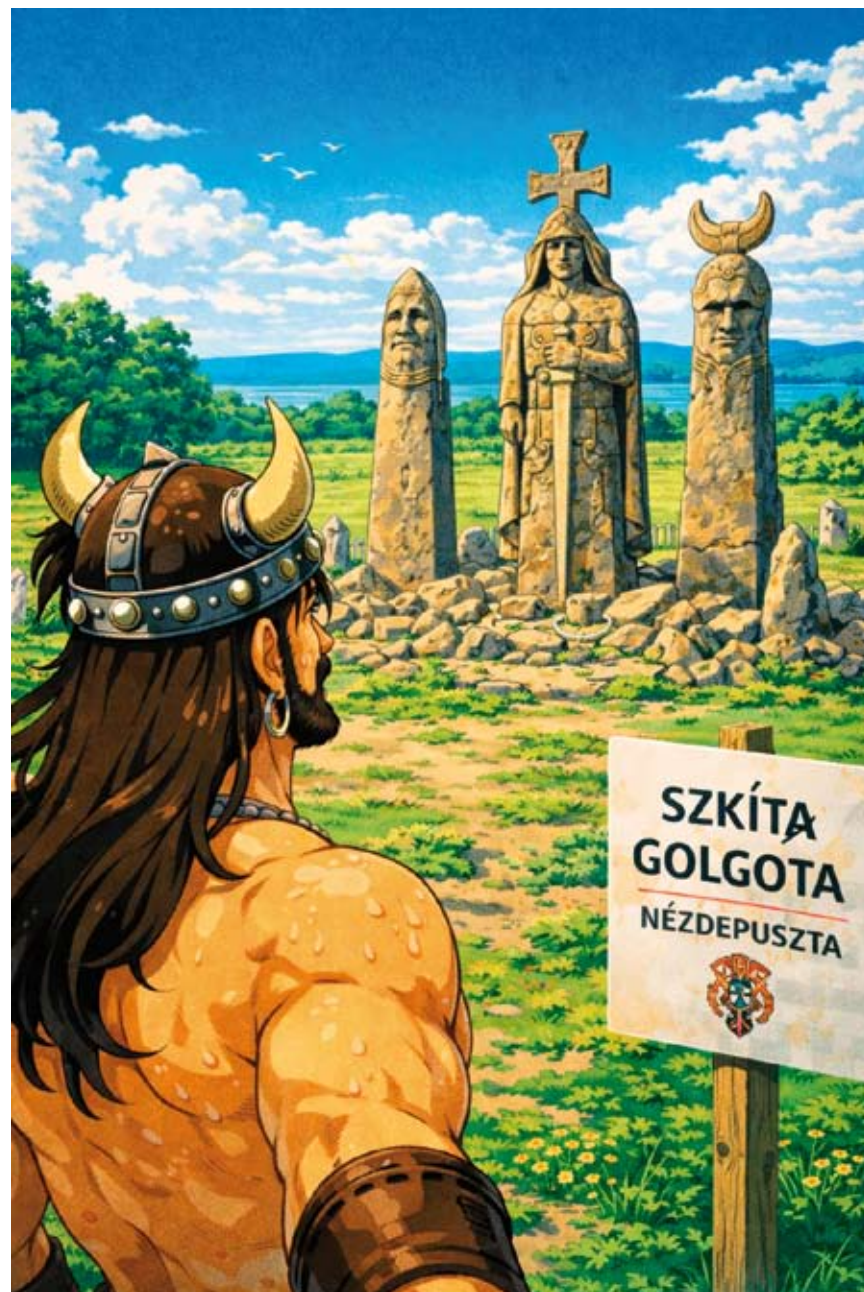
Nezed: Székelykapu felirattal

Koppány Zamárdiban (Takács Róbert ötlete nyomán)

Bor, szerelem, filozófia

Hamvas Béla-butikkonferencia,
2026. szeptember 17.

Bél Mátyás látogatóközpont és vendégház,
8648 Balatonkeresztúr, Ady Endre u. 26

14:00 Kovács József Balatonkeresztúr
polgármestere: Köszöntő

Balázs Géza (egyetemi tanár, SZFE):
Hamvas-élmények

Bártfay Rita (dramaturg, Új Színház,
PhD-hallgató, SZFE): *Hamvas a katarziszról*

Terdikné Takács Szilvia (magyartanár,
SOTE Bókay János SZKI):
Amor és mámor: szerelem és bor

Gaál Gabriella (műfordító, okl. dramaturg,
Muraszombat): *Hamvas Béla fogadtatása
Szlovéniában*

Gyanó Szilvia (néprajzkutató, Nagykanizsa):
Isten és bor a szőlőhegyen

Bakos Apolka (egyetemi hallgató, SZFE),
Korda Bonifác (egyetemi hallgató, SZFE):
A bor filozófiája
(előadás a Magyar Színházban)

16:30 Séta a balatonberényi Hamvas-borúton

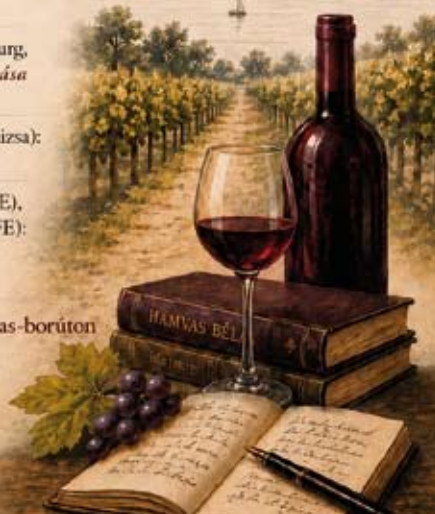
Közben borkóstoló, Hamvas-idézetekkel
(előadja: Szatmári Attila,
egyetemi hallgató, SZFE)

Támogató:

MTA MAGYAR
MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

*A bor lényege
az ember,
aki termeszt
a szőlőt...*

Hamvas Béla

Koppány – koppányság

történelem, néprajz, szociológia, művészet

5. Zamárdi szabadegyetem

2026. szeptember 18 – 20.
Hedland hotel, Zamárdi, Bors Fűző u. 5.

2026. szeptember 18. péntek 16:30

Balázs Géza egyetemi tanár (SZFE): *Kupa királdsa – Koppány a magyar
irodalomban*

Esti: Felmelegyek a miniszterhez (Bán Frigyes 1961). A filmről szóló
beszélgetést vezeti: Nagy Dániel szemiotikus (ELTE)

2026. szeptember 19. szombat, 9:00

Csajkó Koppány néprajzkutató (MMA, MOK): *Koppány nem béli király tülkös és más
magyar próféták a 17. századi napjainkig*

Nezdepuszta (Koppány vezér emlékpark)

Szólók: Kényér Zoltán polgármester köszöntője

Szakály Sándor történész (VERITAS Történelmekutató Intézet):
*Koppányról Török Koppány – Mit lehetett Feleke István A koppányi apa
testamentuma című regénye mai?*

Esti: A tizedes meg a többiek (Keleti Márton, 1966.)

A filmről szóló beszélgetést vezeti: Csepeli György egyetemi tanár (ELTE, ME)

2026. szeptember 20. vasárnap, 9:00

Gözon Ákos főszerkesztő (Élet és Tudomány, Természet Világa, a BMA elnöke):
A veszprémi Koppány-hagyomány

Bartal Csaba történész (Múlt-Kor): *Koppány öröklése vagyunk*

Paár Adám történész, politológus (Múltárvosság Politikaelméleti Központ):
István, a király – Koppány-interpretációk

Polyák Emília régész (NRI, PPKE): *Ellencsúszunk egy párral: István királytól a római út (kőfövegről)*

Az előadások között megbeszélés, filmtá, valamint kirándulás
Szőlőre és Nezdepusztára.

Az előadások nyilvánosak, ingyenesek, de regisztráció javasolt.
Érkező program: www.bolyaimuhely.hu, regisztráció: iroda@bom.hu

Bolyaiműhely
Hedland Hotel

MTA

A zamárdi szabadegyetemek története

Harmadik út. 0. Zamárdi szabadegyetem, 2021. szept. 24–26. (előadó: Salamon Konrád történész, Baranyai Katalin irodalomtörténész, Balázs Géza nyelvész-kultúrakutató)

Valósághajlítás. 1. Zamárdi szabadegyetem, 2022. szept. 23–25. (előadó: Györffy Gábor médiakutató, Kenyeres Attila Zoltán médiakutató, Gózon Ákos főszerkesztő, Mínya Károly nyelvész, Bartal Csaba történész, Korzenszky Richárd emeritus perjel, Babcsány András szoftverfejlesztő, Arató Balázs, Jancsó András jogász, Balázs Géza)

Bábel. 2. Zamárdi szabadegyetem, 2023. szept. 30–okt. 1. (előadó: Baldavári Eszter muzeológus, Keller Péter mérnök, Sipos Imre szerzetes, Gózon Ákos főszerkesztő, Csepeli György szociálpszichológus, Csicsely Tamás mérnök, Nagy Dániel szemiotikus, Korzenszky Richárd, Mínya Károly, Balázs Géza, Bartal Csaba)

Európa elrablása. 3. Zamárdi szabadegyetem, 2024. szeptember 20–22. (előadók: Szakály Sándor történész, G. Etényi Nóra történész, Kövecses Zoltán nyelvész, Paár Ádám történész, Korzenszky Richárd, Balázs Géza, Csepeli György, Gózon Ákos)

A római út. 4. Zamárdi szabadegyetem, 2025. szeptember 19–21. (előadók: Török Katalin marketingvezető, Gyanó Szilvia néprajzkutató, Nagy Mihály történész, Juhász Zoltán András történész, Polyák Emília régész, Csepeli György, Korzenszky Richárd, Gózon Ákos, Balázs Géza, Csicsely Tamás)

Koppány – koppányság. 5. Zamárdi szabadegyetem, 2026. szeptember 18–20.

Nulladik napi program: Bor, szerelem, filozófia – Hamvas Béla-butikkonferencia, Balatonkeresztúr, 2026. szeptember 17.

Támogatók

Nemzeti
Kulturális
Alap

BON-BOM 2026. szeptember, 16. évfolyam 1. szám | Alapítva: 2011-ben | A Bolyai Műhely Alapítvány Bolyai Önképző Műhelyének művelődési-művészeti lapja | Szerkeszti: Balázs Géza | Arculat, tördelés: Fancsek Krisztina | Korábbi szerkesztők: Tóth Enikő, Bere Anikó Zsuzsanna, Komlósi Réka, Rákóczi Adrienn, Herbst Rebeka | Szerkesztőség: 1148 Budapest, Örs vezér tér 11. fszt. 1. | E-mail: iroda@bom.hu | A lap elektronikus változata (a korábbi számokkal együtt) elérhető itt: www.bolyaimuhely.hu | Programtámogató: Nemzeti Kulturális Alap
A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság által bejegyzett (internetes) folyóirat